

۱ - الگوی تدوین گزارش‌های نهایی به انضمام شرح خدمات بازبینی شده

باعنایت به متن قانونی الزام‌کننده تدوین برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال زایی (جزء ۱) بند (الف) ماده (۲۷) قانون برنامه ششم توسعه و همچنین پیرو شیوه‌نامه‌ای که طی نامه‌ای به شماره ۱۵۰۴۶۵۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۱۹ به استان‌ها ارسال شده است؛ مطلوب است تدوین گزارش نهایی مطالعه برنامه در «سه بخش مجزاء» برای هر استان مد نظر قرار گیرد. بدیهی است که تنظیم گزارش در بخش‌های مجزاء بخاطر انسجام مطالعه، جلوگیری از تکرار مطالب در خروجی مطالعه و پرهیز از دوباره کاری در فرآیند انجام کار می‌باشد. از اینرو مقتضی است مجریان تهیه برنامه، خروجی مطالعه آن استان را براساس فصول ذیل و متناسب با شرح خدمات هریک از بخش‌ها تنظیم نمایند. ضمناً یادآور می‌گردد بازبینی و اصلاح فقط شامل شرح خدمات می‌گردد و تمامی مفاد شیوه‌نامه‌ای مذکور در شکل سابق خود تداوم می‌یابد:

بخش اول: کلیات برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی

این بخش از خروجی مطالعه در برگیرنده کلیات تدوین برنامه شامل بیان مسئله، ضرورت انجام برنامه، چارچوب تحلیلی و روش شناسی انجام کار خواهد بود. لذا این قسمت از مطالعه برای کل استان فقط برای یک بار تنظیم شده و در ادامه، گزارش‌های سطح محلی ذیل آن قرار می‌گیرد. همچنین در صورت نیاز برای سال‌های بعد جهت انجام مطالعه، مجدداً همین گزارش مبنا قرار گرفته خواهد و یا مجری تهیه برنامه بنا به ضرورت، مطالب و موارد کمی و کیفی آن را به روز یا اصلاح خواهد نمود و به عبارتی نیاز به تدوین مجدد گزارش برای دوره‌های زمانی بعد نخواهد بود. یادآور می‌گردد این سطح از مطالعه اسنادی - میدانی است که لازم است مجری تدوین مطالعه با غور در اسناد مرتبط و مرور میدانی در مناطق هدف تدوین برنامه را دستور کار خود قرار دهد.

تذکر اینک در صورتی که چندین مشاور در یک استان در تدوین برنامه مشارکت دارند، این فصل از گزارش در هماهنگی کامل مجریان تهیه برنامه با نظارت و مدیریت سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان تدوین می‌گردد. در این راستا شرح خدمات این فصل از خروجی مطالعات تنظیم برنامه شامل بندهای ذیل می‌باشد:

- ۱ - ۱ - بیان مسئله و ضرورت انجام طرح از دیدگاه نظری؛
- ۱ - ۲ - بیان مسئله و ضرورت انجام طرح در مقیاس استانی، شهرستانی - محلی.
- ۱ - ۳ - مبنا و چارچوب تحلیلی (رویکرد نظری به تحلیل توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی به‌ملاحظات استانی)؛
- ۱ - ۴ - روش‌شناسی تدوین برنامه بر مبنای الگوهای نظری؛
- ۱ - ۵ - فرآیند انجام کار (تبیین فرآیندها و اقدامات میدانی با مشارکت ذی‌نفعان).

بخش دوم: بررسی اسناد و توصیف و تحلیل وضع موجود

پیر واضح است هدف از این سطح از مطالعه درک فضایی و کسب بینش جامع برای مجری تهیه برنامه از روستاهای هدف برنامه است تا بدینوسیله قادر باشد در فصل بعدی تدوین برنامه با نگاه شبکه ای و کارکرد آن روستا در پهنه واقع شده، پیشنهادات و راهکارهای توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی را ارائه دهد. از اینرو در شیوه‌نامه تهیه برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی تأکید شده است تا انتخاب روستا به شکل پهنه‌ای در قالب دهستان یا بخش باشد. لذا بخشی از خروجی مطالعه در سطح دهستان مشترک خواهد. از آنجا که این اشتراک موجب تکرار مطالب برای هریک از روستاهای هدف خواهد شد، از اینرو این سطح از مطالعه تنها یک بار برای همه روستاهای هدف دهستان یا بخش (پهنه) تنظیم می‌گردد. همچنین برای سال‌های آتی، برای مطالعه روستاهای باقیمانده از این پهنه همین گزارش مورد استفاده قرار گرفته و مجری تهیه برنامه براساس نیاز و تغییرات احتمالی مطالب کمی و کیفی گزارش موجود را به روز کرده و مجدداً آن را مبنا قرار خواهد داد.

یادآور می‌گردد این سطح از مطالعه اسنادی - میدانی است. در سطح اسنادی لازم است مجری تدوین برنامه به اسناد فرداست، گزارش های آماری و مطالعات از پیش انجام شده در سطح استان استفاده نموده و در سطح میدانی بهره گیری از مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته و بررسی حضوری و مشارکتی در منطقه مورد مطالعه را در دستور کار خود قرار دهد. لازم به ذکر است که در هریک از بندهای این فصل از شرح خدمات ضمن مطالعه وضعیت کلی دهستان یا بخش (پهنه) جایگاه هر یک از روستاهای هدف در موضوع مورد نظر مورد توجه قرار گیرد. در این راستا شرح خدمات این فصل از خروجی تنظیم برنامه شامل بندهای ذیل می‌باشد:

۲- ۱- موقعیت جغرافیایی دهستان و روستاهای هدف؛

۲- ۲- توصیف، تحلیل و تبیین اسناد بالادستی و ارزیابی طرح ها و برنامه‌های اجراء شده و در حال انجام مرتبط با موضوع و مکان برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستاها؛

۲- ۳- توصیف، تحلیل و تبیین وضعیت منابع طبیعی و زیستی روستاهای هدف دهستان یا بخش؛

۲- ۴- توصیف، تحلیل و تبیین وضعیت منابع انسانی، اجتماعی، اقتصادی و زیرساختی روستاهای هدف دهستان یا بخش؛

۲- ۵- توصیف، تحلیل و تبیین وضعیت نظام تولیدی (کشاورزی، صنایع، خدمات و گردشگری) در روستاهای هدف دهستان یا بخش؛

۲- ۶- توصیف، تحلیل و تبیین فضایی و سلسله مراتب سکونتگاهی از روستاهای هدف دهستان یا بخش؛

۲- ۷- توصیف، تحلیل و تبیین قوانین و مقررات محدودیت ساز و محدودیت نهادی در توسعه اقتصادی و اشتغال-زایی روستاهای هدف دهستان یا بخش؛

۲- ۸- قابلیت‌ها و تنگناهای طبیعی، اجتماعی - انسانی، زیرساختی و فضایی، منابع تولید و نظام فعالیتی جهت تولید و عرضه در بخش کشاورزی، صنعت و خدمات روستاهای هدف دهستان یا بخش؛

۲- ۹- تعیین اهداف، چشم‌انداز و سیاست‌های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی دهستان یا بخش؛

۲- ۱۰- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری از مباحث بررسی اسناد و طرح های فرادست و برنامه ها، منابع تولید، نظام فعالیتی؛ جایگاه فضایی و قابلیت‌ها و تنگناها در روستاهای هدف دهستان یا بخش.

بخش سوم: برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستای هدف

بعد از ارائه یک مطالعه واحد برای تمامی روستاهای هدف مورد نظر استان در یک سال برنامه (سطح اول) و همچنین با ارائه یک مطالعه واحد در سطح یک پهنه (شامل چند روستا در مقیاس بخش یا دهستان) نوبت به تنظیم خروجی مطالعه در سطح روستاهای هدف می‌رسد که برای هر روستا این سطح از گزارش مجزاء خواهد بود. در این سطح از مطالعه مجری تدوین برنامه با بهره گیری از داده‌های کمی؛ با رویکرد غالب مشارکتی به تدوین برنامه در سطح روستای هدف می‌پردازد. در این راستا شرح خدمات این فصل از تهیه برنامه شامل بندهای ذیل می‌باشد:

۳- ۱- شناسایی و امکان‌سنجی ایجاد زنجیره‌های ارزش، تولید و خوشه‌های کسب و کار در روستای هدف؛

۳- ۲- شناسایی، توصیف و اولویت‌بندی قابلیت‌ها و تنگناهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و فضایی منابع تولید و نظام فعالیتی جهت تولید و اشتغال روستا؛

۳- ۳- ظرفیت‌شناسی نیروی انسانی از طریق شناسایی جوانان و سرپرستان خانوار جویای کار؛

۳- ۴- شناسایی و اولویت‌بندی مهم‌ترین ظرفیت‌های روستا با تاکید بر برندسازی فعالیت‌ها و خدمات برای تعیین محورهای تولید یا خدمات دارای اولویت و پیشرانها جهت تحرک اقتصادی روستا؛

- ۳ - ۵ - جمع‌آوری ایده‌های مرتبط با طرح‌های کارآفرینی قابل‌اجراء توسط افراد بومی و غیربومی، مرتبط با ظرفیت‌ها، مزیت‌ها و محورهای تولید؛
- ۳ - ۶ - تعیین نتایج کیفی و کمی مورد انتظار برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستا؛
- ۳ - ۷ - تعیین اقدامات مناسب برای ارتقاء ظرفیت فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زای موجود روستا؛
- ۳ - ۸ - تعیین برنامه‌های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی برای ارتقاء سطح فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زایی روستا؛
- ۳ - ۹ - تعیین و اولویت‌بندی طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی با مقیاس کارکردی در سطح روستا، دهستان، بخش یا شهرستان و تعیین هدف کمی اشتغال هر یک از طرح‌ها و پروژه‌های توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی؛
- ۳ - ۱۰ - تعیین و شناسایی بازار هدف تولیدات و خدمات طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری اشتغال‌زایی روستا؛
- ۳ - ۱۱ - تعیین سهم تعهدات مالی بخش خصوصی، مردمی و دولتی و میزان منابع و تسهیلات مورد نیاز در اجراء طرح‌ها و پروژه‌ها و تحقق اشتغال؛
- ۳ - ۱۲ - تعیین و تعریف ملاحظات و الزامات محیطی، اقتصادی، زیرساختی اجتناب‌ناپذیر، سازمانی - مدیریتی، اجتماعی و نهادی جهت اجرای طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری؛
- ۳ - ۱۳ - شناسایی ظرفیت‌های پیوند بین برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی و تسهیلات موضوع «قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی» و ارائه طریق؛
- ۲ - ۱۴ - جمع‌بندی و ارائه ماتریس برنامه.

جدول - خلاصه کاربردی تهیه برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی (ماتریس برنامه)

سطح	موارد	خروجی مطالعه
استان	مسائل کلیدی در خصوص توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی استان	
شهرستان	مسائل کلیدی در خصوص توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی شهرستان	
دهستان یا بخش	مسائل کلیدی در خصوص توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی دهستان یا بخش	
	قابلیت‌ها	
	تنگناها	
	اهداف	
	چشم‌انداز	
	سیاست‌ها	
روستا	مسائل کلیدی در خصوص توسعه اقتصادی و	

اشتغال‌زایی روستای هدف	
نتایج کیفی و کمی مورد انتظار	
اقدامات مناسب برای ارتقاء ظرفیت فعالیت- های اقتصادی و اشتغال‌زای موجود روستا	
برنامه‌ها با کارکرد در مقیاس فضایی گوناگون	
پروژه‌ها با کارکرد در مقیاس فضایی گوناگون	
ملاحظات و الزامات	

۲ - ساختار نگارشی تدوین گزارش نهایی برنامه تهیه شده

چنانچه در بالا اشاره شده است هر استان در پایان مطالعه یک گزارش در سطح استان، چند گزارش در سطح دهستان ها یا بخش های متعدد شهرستان‌های آن استان و چندین گزارش مجزا از روستاهای یک بخش یا دهستان خواهند داشت . لذا مطلوب است گزارش های استان در پوشه‌های مستقل به نام شهرستان های آن استان دسته بندی شده، که در هریک از آن پوشه ها گزارش‌های مجزای روستاهای هدف و گزارش دهستان مربوطه ضمیمه می‌گردد. مطلوب است گزارش‌ها تحت نرم‌افزار Word ۲۰۱۳ با فاصله بین خطوط ۱۵:۱ تهیه گردد. همچنین پیشنهاد می‌گردد گزارش‌ها روی کاغذ A4 باشد و حاشیه از بالا و پایین و راست و چپ در حالت نرمال (۲/۵۴) باشد. تیتريهای اصلی گزارش‌ها B Nazanin 14 ضخیم و متن اصلی گزارش B Nazanin ۱۳ باشد و جدول‌ها و شکل‌های گزارش دارای کیفیت مطلوب بوده و عناوین جداول و اشکال با قلم B Nazanin 11 ضخیم و در بالای آنها نگاشته شود و همچنین متن داخل جدول و اشکال B Nazanin 11 نازک نوشته شود.

۳ - الگوی تدوین گزارش برای تصویب برنامه در شورای برنامه‌ریزی و توسعه اسلتن

چنانچه در قانون الزام کننده تدوین برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال زایی (جزء ۱) بند (الف) ماده (۲۷) قانون برنامه ششم توسعه) اشاره شده است؛ این برنامه بعد از تهیه باید به تصویب شورای توسعه و برنامه‌ریزی استان مربوطه برسد. از اینرو مقتضی است تا سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها از مجریان تدوین برنامه تقاضا نمایند علاوه بر ارائه گزارش کامل مطابق با شرح خدمات بالا، مطابق با ساختار ذیل، خروجی مشخصی از مطالعه برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال زایی روستای هدف را برای تصویب در شورای برنامه ریزی و توسعه استان استخراج و به گزارش اصلی ضمیمه نمایند. بدیهی است که اصل گزارش به عنوان سند پشتیبان آن برنامه خواهد بود . ضمناً لازم است که گزارش مختصر برنامه که در مصوب شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان تصویب شده است را برای مسئولان محلی شامل دهیار، بخشدار، فرماندار و ... نیز ارسال گردد.

جدول - برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی برای تصویب در شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان

ردیف	عنوان	شرح
۱	مشخصات عمومی روستا	نام روستا: شهرستان: بخش:
۲	مشخصات اجتماعی روستا	تعداد جمعیت: تعداد خانوار: نرخ رشد جمعیت:
۳	مشخصات اقتصادی روستا	نوع فعالیت اقتصادی روستا در بخش: کشاورزی: صنعت: خدمات و گردشگری:
۴	مشخصات کالبدی روستا	وضعیت طبیعی روستا: برخورداری‌های زیربنایی:
۵	اهداف برنامه در سطح دهستان یا بخش با تاکید بر روستای هدف	
۶	چشم‌انداز برنامه در سطح دهستان یا بخش با تاکید بر روستای هدف	
۷	سیاست‌های برنامه در سطح دهستان یا بخش با تاکید بر روستای هدف	
۸	نتایج کیفی و کمی مورد انتظار برنامه توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستای هدف	
۹	اقدامات مناسب برای ارتقاء ظرفیت فعالیت‌های اقتصادی و اشتغال‌زای موجود روستا به تفکیک دستگاه یا دست‌گله‌های	

	متولی	
	احصاء برنامه های توسعه اقتصادی و اشتغال زایی روستا به تفکیک دستگاه یا دست گله- های متولی	۱۰
	طرح ها و پروژه های توسعه اقتصادی و اشتغال زایی روستا به تفکیک دستگاه یا دستگاه- های متولی	۱۱
	ملاحظات و الزامات به تفکیک دستگاه یا دستگاه های متولی	۱۲